

ผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนไทย

Impact of Inequality on Higher Education Admissions of Thai Students

ธนกร วรพิทักษานนท์¹ และศยามล เจริญรัตน์²

Thanakorn Worapitaksanond and Sayamol Charoenratana

Received: May 12, 2022

Revised: May 31, 2022

Accepted: May 31, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเหลื่อมล้ำในปัจจัยหลักที่มีส่วนต่อการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนไทย และ 2) ศึกษาผลกระทบของความเหลื่อมล้ำต่อการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกรณีศึกษานักเรียนในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดที่มีความเป็นตัวแทนจำนวน 12 คน และวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีความเหลื่อมล้ำในสำนักคิดแนวสมรรถภาพมนุษย์ ผลการวิจัย พบว่า 1) ความเหลื่อมล้ำในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนไทยประกอบด้วยปัจจัยหลักความเหลื่อมล้ำที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1.1) ด้านทุนทางเศรษฐกิจ 1.2) ด้านทุนทางสังคม 1.3) ด้านสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐหรือเอกชน และ 1.4) ด้านระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา และ 2) ผลกระทบของความเหลื่อมล้ำจากปัจจัยหลักได้กระทำการต่อนักเรียนในรูปแบบต่อเนื่องโดยได้กระทำการลดทอนสมรรถภาพและลดทอนโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาโดยมีผลกระทบต่อโอกาสของนักเรียนสองด้าน ได้แก่ 2.1) โอกาสด้านการศึกษา 2.2) โอกาสด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลให้นักเรียนขาดโอกาสทางโอกาสไปด้วยเหตุที่ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาได้อย่างเท่าเทียมและเสมอภาค

คำสำคัญ: ผลกระทบ, ความเหลื่อมล้ำ, การศึกษาระดับอุดมศึกษา

¹ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; Graduate school, Chulalongkorn University

² สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; Social Research Institute, Chulalongkorn University

Corresponding author, e-mail: jeremy18694@hotmail.com, Tel. 099-2246336

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the inequality in the main factors contributing to Thai students' higher education admission; and 2) to study the impact of inequality on Thai students' higher education admission. This was a qualitative research by selecting target group. In-depth interviews was conducted from the case studies of 12 representatives of students in Bangkok and other provinces and analyzed through the theory of inequality in the Institute of Human Capability Concepts. The results of the research revealed that 1) inequality in higher education admission of Thai students consisted of the main factors related to inequality, namely 1.1) economic capital; 1.2) social capital; 1.3) public or private schools of basic education; and 1.4) system of admissions to higher education; and 2) the impact of inequality caused by the main factors on students in a continuous pattern by depriving of their abilities and reducing their educational opportunities on higher education admission affecting students' opportunities in two aspects: 2.1) educational opportunities; and 2.2) economic opportunities. This results in students being deprived of the freedom of opportunity due to the inability to access higher education admission equally and equally.

Keywords: Impact, Inequality, Higher Education

บทนำ

การศึกษาถือเป็นสวัสดิการทางสังคมรูปแบบหนึ่งที่ภาครัฐควรให้การสนับสนุนเพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตจากการพัฒนาความรู้และทักษะที่จะนำไปสู่การแสวงหารายได้ (สุรียานนท์ พลสมิ, 2563) และเลื่อนชั้นทางสังคมทั้งปัจเจกและครอบครัว รวมทั้งการศึกษาก็เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่สมาชิกในรัฐชาติอย่างประชาชนควรได้รับและได้เข้าถึงการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างไม่เลือกปฏิบัติจากความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ เพศหรือศาสนา (สิทธิพร ประวัติรุ่งเรือง, 2556) และในทางสังคมวิทยาการศึกษาเป็นหนึ่งในสถาบันทางสังคมซึ่งมีส่วนสำคัญในการจัดระเบียบแบบแผนทางสังคมโดยการศึกษาบ่มบพาทในการอบรม ชัดเกล้าพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ความสามารถทางวิชาชีพและบุคคลสามารถเลื่อนฐานะทางสังคมได้ผ่านการศึกษา การจัดการศึกษาจึงควรให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมและทั่วถึงเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพและศักยภาพที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตจากการพัฒนาความรู้และทักษะที่จะนำไปสู่การแสวงหารายได้ของปัจเจกและครอบครัวได้ (สุรียานนท์ พลสมิ, 2563) การศึกษาจึงเป็นการพัฒนาทุนมนุษย์ผ่านระบบการศึกษาและมีความสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามวาระขององค์การสหประชาชาติ ในเป้าหมายที่ 4 ว่าด้วยการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและครอบคลุม

และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวทางการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2561 เป็นต้นมาจึงได้วางกรอบแนวทางให้สอดคล้องกับทั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ขององค์การสหประชาชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อมุ่งพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและลด ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยมียุทธศาสตร์และหมวดข้อย่อยที่ว่าด้วยการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเท่าเทียมเป็นธรรมทางการศึกษา (วิโรจน์ ณ ระนอง และคณะ, 2560) ซึ่งเป็นสิ่งแสดงถึง การตระหนักในความสำคัญต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดขึ้นมากในสังคมไทยใน ฐานะประเด็นท้าทายต่อการพัฒนาชาติ โดยนโยบายของรัฐบาลไทยได้มีการตรากฎหมาย พระราชบัญญัติการศึกษาเพื่อรองรับสิทธิในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคบังคับของประชาชน ทุกคนให้ได้รับการศึกษาถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาเป็นระยะเวลา 15 ปี ซึ่งยังมีได้ครอบคลุมไปถึง ระดับอุดมศึกษาที่จัดเป็นการศึกษานอกเหนือการศึกษาภาคบังคับส่งผลให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาอยู่ในลักษณะของการศึกษาทางเลือกที่มีได้อยู่ในการส่งเสริมการศึกษาที่เท่าเทียม ของประชาชนทำให้การศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาประสบกับปัญหาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำเป็นอย่างมาก

ในการเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาซึ่งสูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นมีความสำคัญต่อ การพัฒนาปัจเจกและประเทศชาติ เนื่องด้วยการศึกษาระดับอุดมศึกษาสามารถส่งเสริมการเข้าถึง การประกอบอาชีพของปัจเจกที่มั่นคงและรายได้สูงเพื่อให้มีมาตรฐานการครองชีพที่ดีทั้งตนเองและ ครอบครัวและเป็นกำลังในการพัฒนาชาติให้ยั่งยืนได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2557) จากปรากฏการณ์ปัจจุบันของการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะการเข้าสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยของรัฐมีความจำเป็นที่นักเรียนจะต้องผ่าน การคัดเลือกกลางที่กำหนดโดยหน่วยงานทางการศึกษาของรัฐและเนื่องด้วยยุคโลกาภิวัตน์แบบทุน นิยมที่ได้ผลักดันให้ทุกสิ่งอยู่บนพื้นฐานของการแข่งขันไม่เว้นแม้แต่การศึกษาที่เห็นชัดที่สุดคือ ระบบ สอบแข่งขันเข้ามหาวิทยาลัย (นิภาภรณ์ ธรรมสร และสรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ, 2560) ซึ่งเป็นระบบ ที่เชื่อมั่นในการออกนโยบายจัดระบบการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญบนฐานมโนทัศน์การศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาได้บัญญัติให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาจะมุ่งเน้นสำหรับประชากรที่มี ความพร้อมเท่านั้นแม้ว่าแนวทางดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการตั้งแต่ปี พ.ศ.2565 เป็นต้นไป จะมุ่งให้เยาวชนในอัตรา 60% ทั้งประเทศให้ได้เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาที่ตามแต่เพราะถือเป็นการ ศึกษาที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับส่งผลให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาอยู่ในลักษณะของ การศึกษาทางเลือกที่มีได้อยู่ในการส่งเสริมการศึกษาที่เท่าเทียมของประชาชน

นโยบายแห่งรัฐของผู้เชี่ยวชาญซึ่งอยู่บนมโนทัศน์การจัดการศึกษาและการเข้าศึกษาต่อ ในระดับอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เข้าศึกษาที่มีความพร้อมทั้งปัจเจกและครอบครัวเป็นหลักได้ละเลย ความแตกต่างเหลื่อมล้ำระหว่างนักเรียน โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำจากปัจจัยภายนอกที่สัมพันธ์กับ ปัจเจกอันได้แก่ หนึ่ง ปัจจัยความเหลื่อมล้ำในทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมของนักเรียน สอง ความเหลื่อมล้ำของการได้รับการศึกษาจากสถานศึกษาซึ่งมีการส่งเสริมการศึกษาต่อระดับ อุดมศึกษาที่แตกต่างกันและไม่เท่าเทียมกันจากความเหลื่อมล้ำในคุณภาพการจัดการศึกษา (ชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์, 2563) และ สาม ความเหลื่อมล้ำภายใต้ระบบคัดเลือกเข้าอุดมศึกษาซึ่งมีการ

ออกแบบระบบและการกำหนดเกณฑ์กติกาที่อาจเท่าเทียมแต่ไม่เป็นธรรมต่อปัจเจกนักเรียน ซึ่งความเหลื่อมล้ำของสามปัจจัยนี้เป็นผลจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมสามรูปแบบตามการนิยามโดยสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2563) อันได้แก่ ความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งและรายได้ ความเหลื่อมล้ำด้านการกระจายโอกาส และความเหลื่อมล้ำด้านอำนาจ ซึ่งความเหลื่อมล้ำทั้งสามรูปแบบได้กระทำต่อแต่ละปัจจัยโดยความเหลื่อมล้ำในปัจจัยทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมเป็นผลจากความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งและรายได้ ความเหลื่อมล้ำในปัจจัยสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐหรือเอกชนเป็นผลจากความเหลื่อมล้ำด้านการกระจายโอกาส และความเหลื่อมล้ำในปัจจัยระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาเป็นผลจากความเหลื่อมล้ำด้านอำนาจ ซึ่งแต่ละปัจจัยมีส่วนสำคัญต่อการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนและสามารถเชื่อมโยงผลกระทบแต่ละปัจจัยได้ด้วยทฤษฎีความเหลื่อมล้ำในแนวสำนักคิดสมรรถภาพมนุษย์โดยสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำได้ลดทอนสมรรถภาพและส่งผลต่ออิสรภาพด้านต่าง ๆ อย่างโอกาสทางสังคม ทั้งนี้ความเหลื่อมล้ำในแต่ละด้านล้วนสัมพันธ์โยงใยกันส่งผลกระทบซึ่งกันและกันโดยอาจไม่สามารถประเมินได้ผ่านตัวเลขทางสถิติในบางประเด็นซึ่งลึกซึ้งและไม่ปรากฏอยู่ในฐานข้อมูลเชิงปริมาณ (สฤณี อาชวานันทกุล, 2554)

ความเหลื่อมล้ำจากปัจจัยภายนอกนี้กระทำการต่อนักเรียนทั้งหมดแตกต่างกันซึ่งมีบางปัจเจกนักเรียนที่ถูกกระทำมากกว่าโดยเฉพาะนักเรียนที่มีความประสงค์เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาแต่มีความพร้อมน้อยกว่าให้เกิดความเปราะบางและลดทอนโอกาสในการศึกษาจนไม่สามารถเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาได้ ซึ่งผลกระทบและความเปราะบางของปัจเจกนักเรียนอาจแพร่เลื่อนในงานศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้น งานศึกษานี้จึงมุ่งใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาเพื่อฉายภาพผลกระทบของความเหลื่อมล้ำให้ชัดเจน ทั้งความเหลื่อมล้ำในปัจจัยทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมของนักเรียนและครอบครัว ความเหลื่อมล้ำในปัจจัยสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐหรือเอกชน และความเหลื่อมล้ำในปัจจัยระบบการคัดเลือกเข้าอุดมศึกษา ปรากฏการณ์ความเหลื่อมล้ำนี้อาจนำไปสู่การผลิตซ้ำปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางสังคมตามมา จึงนำมาสู่งานวิจัยเพื่อศึกษาว่าความเหลื่อมล้ำจากปัจจัยภายนอกกระทำการต่อนักเรียนอย่างไร และส่งผลกระทบอย่างไรต่อการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียน เพื่อนำไปสู่การสร้างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและการวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเหลื่อมล้ำในปัจจัยหลักที่มีส่วนต่อการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนไทย
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของความเหลื่อมล้ำต่อการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการศึกษาในแหล่งข้อมูลปฐมภูมิโดยมีกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนไทยที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าจากสถาบันการศึกษาของรัฐหรือเอกชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดจำนวน 12 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ร่วมกับการแนะนำต่อเนื่องของกรณีศึกษา (Snowball Sampling) และผู้วิจัยทำการลงพื้นที่เป้าหมายตามการแนะนำต่อเนื่องของกรณีศึกษา (Snowball Sampling) ในกรุงเทพมหานคร 7 แห่งและต่างจังหวัด 5 แห่ง

2. เครื่องมือในการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนไทยโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยกำหนดประเด็นคำถามสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี การทบทวนวรรณกรรม และขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้ โดยผู้วิจัยให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านความเหลื่อมล้ำ 2 ท่านและอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านผลกระทบ 1 ท่านในการพิจารณา ตรวจสอบและอนุมัติความน่าเชื่อถือของเครื่องมือในประเด็นและข้อคำถามสัมภาษณ์ เพื่อนำไปเก็บสัมภาษณ์จากกรณีศึกษานักเรียนไทยที่มีความเป็นตัวแทนจำนวน 12 คน และใช้การจดบันทึกร่วมกับการบันทึกเสียงเพื่อความแม่นยำของข้อมูลสัมภาษณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากนักเรียนไทยโดยมีเกณฑ์คัดเลือกคือ 1) เป็นนักเรียนไทยที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากสถาบันการศึกษาของรัฐหรือเอกชนในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด และ 2) เป็นนักเรียนที่มีความต้องการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาแต่ไม่สามารถเข้าศึกษาต่อได้ เป็นจำนวนทั้งหมด 12 คน โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงในกรณีศึกษานักเรียนในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดอย่างละหนึ่งคนและทำการแนะนำต่อเนื่อง โดยจากกรณีศึกษาทั้งหมด 12 คนเป็นนักเรียนในกรุงเทพมหานครจำนวน 7 คนและเป็นนักเรียนต่างจังหวัดจำนวน 5 คน

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ตามแนวโครงคำถามในประเด็นสำคัญที่ได้ตั้งไว้ทั้งข้อมูลพื้นฐานทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมของนักเรียนและครอบครัว และประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทั้งการต่อรองกับระบบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาและการตัดสินใจในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา มีประเด็นสัมภาษณ์ดังนี้ 1) ทุนทางเศรษฐกิจของนักเรียนและครอบครัว 2) ทุนทางสังคมของนักเรียน 3) การแนะแนวหรือตัวแปรจากโรงเรียนในสถาบันการศึกษา 4) การตัดสินใจและการต่อรองกับการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผ่านกรอบแนวคิดความเหลื่อมล้ำในสำนักคิดแนวสมรรถภาพมนุษย์ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยหลักและผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนไทยโดยใช้เทคนิควิเคราะห์แบบการสร้างข้อสรุป (Induction of Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ความเหลื่อมล้ำในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมีปัจจัยหลักความเหลื่อมล้ำที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1.1) ด้านทุนทางเศรษฐกิจ 1.2) ด้านทุนทางสังคม 1.3) ด้านสถาบันการศึกษาชั้นพื้นฐานของรัฐหรือเอกชน และ 1.4) ด้านระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา โดยมีผลการวิจัยดังนี้

1.1 ด้านทุนทางเศรษฐกิจ ผลการวิจัย พบว่า ผู้วิจัยสามารถจำแนกกรณีศึกษา นักเรียนและครอบครัวผ่านความต่างในลักษณะทุนทางเศรษฐกิจได้สี่ลักษณะ ดังนี้ หนึ่ง กรณีศึกษาในครอบครัวมีฐานะปานกลางแบบมีเงินทุนเก็บไม่มาก สอง กรณีศึกษาที่ในครอบครัวมีฐานะปานกลางแบบไม่มีเงินทุนเก็บ สาม กรณีศึกษาในครอบครัวที่มีหนี้สิน และสี่ กรณีศึกษาในครอบครัวที่หาเช้ากินค่ำ โดยกรณีศึกษานักเรียนในลักษณะที่สอง สาม และสี่จะมีการต่อรองกับทุนทางเศรษฐกิจของครอบครัวโดยต้องทำงานเสริมเพื่อหารายได้สนับสนุนครอบครัวและสะสมทุนเพื่อการศึกษาต่อของตนเอง ในขณะที่กรณีศึกษานักเรียนลักษณะที่หนึ่งจะมีเงินทุนของครอบครัวสนับสนุนการศึกษาแต่ไม่มากพอกับการใช้จ่ายเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และพบว่า กรณีศึกษา ลักษณะที่สามและสี่จะตัดสินใจออกจากระบบการศึกษาชั่วคราวเพื่อไปหารายได้สร้างความพร้อมในทุนหรือเพื่อส่งต่อโอกาสการศึกษาต่อให้แก่ตัวแทนของครอบครัวแทน โดยกรณีศึกษาทั้งหมดนี้มีข้อจำกัดของการตัดสินใจในการศึกษาต่อที่ต้องขึ้นกับความพร้อมในทุนทางเศรษฐกิจเป็นหลักซึ่งประสบปัญหาในความพร้อมของทุนที่ส่งผลต่อโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา

1.2 ด้านทุนทางสังคม ผลการวิจัย พบว่า บริบทเชิงพื้นที่ของความต่างและความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองและต่างจังหวัดในการเข้าถึงทรัพยากรส่งผลต่อการต่อรองและการตัดสินใจศึกษาต่อของกรณีศึกษานักเรียน โดยพบว่า นักเรียนในกรุงเทพมหานครสามารถเข้าถึงการสอบรายวิชาสำคัญที่จำเป็นต่อการยื่นเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยและสามารถเข้าถึงระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาต่ออุดมศึกษาได้โดยกรณีศึกษานักเรียนในกรุงเทพมหานครจำนวน 6 คนจาก 7 คนมีการตัดสินใจเข้าต่อรองกับระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ ในขณะที่กรณีศึกษานักเรียนในต่างจังหวัดมีจำนวนถึง 4 คนจาก 5 คนที่ตัดสินใจไม่ต่อรองกับระบบและไม่ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา และพบว่า บริบทสภาพแวดล้อมชุมชนและทัศนคติร่วมในสังคมชุมชนมีผลต่อการศึกษาของปัจเจก โดยภายในชุมชนที่อยู่ต่างจังหวัดจะมีบริบทสภาพแวดล้อมที่ความเหลื่อมล้ำทำให้มีข้อจำกัดในการประกอบอาชีพและการแสวงหารายได้และการอยู่ร่วมกันของครอบครัวที่มีสมาชิกหลายคนซึ่งมีความจำเป็นต้องให้สมาชิกแต่ละรุ่นเข้าสู่การทำงานเป็นแรงงานให้เร็วที่สุดเพื่อเพิ่มความสามารถในการแสวงหารายได้เพื่อการดำรงอยู่

รอดของสมาชิกในครอบครัวทุกคน จึงทำให้กรณีศึกษานักเรียนต่างจังหวัดได้รับการศึกษาถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่หกและเข้าสู่งานทำงานเต็มตัวภายใต้บริบทของชุมชนและครอบครัวที่มองว่าการศึกษาสูงยังไม่จำเป็นสำหรับการทำงานในพื้นที่นั้นและการศึกษาต่อจำเป็นต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูงและต้องขาดแรงงานไปชั่วคราวจะทำให้ครอบครัวไม่มั่นคง ดังนั้น สังคมที่มีความเหลื่อมล้ำจึงมีส่วนต่อการลดทอนโอกาสในการศึกษาต่อของกรณีศึกษานักเรียน

1.3 ด้านสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐหรือเอกชน ผลการวิจัย พบว่า ตัวแปรปัจจัยในสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานกับสิ่งที่ส่งผลต่อการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมี 4 ส่วนที่เกี่ยวข้องได้แก่ 1) รูปแบบการจัดการเรียนการสอน 2) การแนะแนวการศึกษาต่อ 3) การประเมินผลการศึกษา และ 4) การสนับสนุนหรือช่วยเหลือ โดยงานวิจัยนี้ใช้เกณฑ์การแบ่งด้วยประเภทของสถานศึกษาระหว่างสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐและสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชนซึ่งพบความต่างในบางลักษณะที่ไม่ยึดโยงกับบริบทความต่างเชิงพื้นที่แต่ยึดโยงกับบริบทเชิงอำนาจในการกำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาภายในระหว่างโรงเรียนรัฐและโรงเรียนเอกชน ซึ่งพบการจัดการเรียนการสอน การแนะแนว การประเมินผลการศึกษาและการสนับสนุนหรือช่วยเหลือในการศึกษาต่อของนักเรียนที่แตกต่างกัน รวมถึงความต่างของรูปแบบการจัดการศึกษาระหว่างการศึกษายาสามัญ และการศึกษายาอาชีพ โดยนักเรียนที่ศึกษาจากสถาบันการศึกษายาสามัญจะพบว่าสามารถเข้าถึงการสอบที่จัดโดยสถาบันการทดสอบแห่งชาติได้มากกว่านักเรียนที่ศึกษาจากสถาบันการศึกษายาอาชีพซึ่งมีข้อจำกัดในรูปแบบการศึกษาที่ต่างกันและส่งผลต่อการเข้าศึกษาต่ออุดมศึกษาในยาสามัญ ดังนั้น ความแตกต่างเหลื่อมล้ำของสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานจากการกระจายโอกาสที่ไม่เท่าเทียมกันจึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการศึกษาและคุณภาพในการส่งต่อนักเรียนไปสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษาตามความต้องการของนักเรียน

1.4 ด้านระบบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ระบบที่ปรับเปลี่ยนใหม่ในทุกครั้งโดยเฉพาะการเปลี่ยนผ่านจากระบบ Admission ปี 60 สู่ระบบ Tcas ซึ่งเป็นระบบที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบันตั้งแต่รุ่นปี 61 ปี 62 และปี 63 ซึ่งเป็นช่วงที่กรณีศึกษานักเรียนของงานวิจัยนี้ประสบกับปัญหาจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบกฎเกณฑ์ภายในระบบ รวมถึงการระบุความต้องการในคุณสมบัติของนักเรียนและองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับการยื่นเพื่อคัดเลือกเข้าศึกษาต่ออุดมศึกษาโดยจากผลการวิจัยพบว่ามีความเหลื่อมล้ำในองค์ประกอบที่ใช้ยื่นต่อตรงกับระบบคัดเลือกด้วยกัน 3 องค์ประกอบได้แก่ 1) ผลการศึกษา 2) ผลคะแนนสอบ และ 3) การเลือกอันดับและการชำระค่าธรรมเนียม ซึ่งทำให้นักเรียนกรณีศึกษามีการต่อรองที่แตกต่างกันแต่ประสบกับผลลัพธ์ในลักษณะเดียวกันของการถูกคัดออกจากระบบคัดเลือกเข้าอุดมศึกษา ซึ่งเชื่อมโยงไปยังปัจจัยทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมและปัจจัยในการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลเนื่องต่อมายังความเหลื่อมล้ำในปัจจัยการคัดเลือกเข้าอุดมศึกษาผ่านองค์ประกอบทั้งสามในข้างต้นและการผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำจากตัวระบบคัดเลือกที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถและผลลัพธ์ในการต่อรองกับระบบของนักเรียน ดังนั้น ความเหลื่อมล้ำจึงทำให้ปัจเจกนักเรียนมีความแตกต่างไม่เท่า

เทียมกันโดยมิได้อยู่บนจุดเริ่มต้นเดียวกันในการเข้าต่อรองกับระบบรวมถึงได้สร้างข้อจำกัดบางประการผ่านการคัดกรองคุณสมบัติด้วยเกณฑ์อย่างความพร้อมและความพึงประสงค์ที่อุดมศึกษาต้องการซึ่งได้ลดทอนโอกาสทางการศึกษาต่อทำให้กรณีศึกษานักเรียนในงานวิจัยนี้ถูกระบบคัดออกและไม่สามารถต่อรองกับระบบคัดเลือกและไม่สามารถเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาได้ตามที่ต้องการ รวมถึงความเหลื่อมล้ำเชิงอำนาจที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงอย่างนักเรียนไม่สามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดหรือแสดงความคิดเห็นรวมถึงไม่มีอำนาจในการร่วมออกแบบระบบในทุกการเปลี่ยนผ่านของระบบจึงใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพเพื่อปรับเปลี่ยนแก้ไขในรุ่นระบบถัดไปในขณะที่ปัญหาจากระบบได้ผลิตซ้ำนักเรียนตกหล่นจากการที่ไม่สามารถต่อรองกับระบบได้อย่างเท่าเทียม

2. ผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนจากผลการวิจัยพบว่าผลกระทบต่อนักเรียนสองด้าน ได้แก่ 2.1) โอกาสด้านการศึกษา 2.2) โอกาสด้านเศรษฐกิจ โดยมีผลการวิจัยดังนี้

2.1 โอกาสด้านการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ความเหลื่อมล้ำได้ส่งผลกระทบต่อกรณีศึกษานักเรียนที่ตัดสินใจต่อรองกับระบบคัดเลือกด้วยต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาแต่ไม่สามารถต่อรองกับระบบคัดเลือกเข้าอุดมศึกษาได้ ด้วยองค์ประกอบที่ต้องใช้ยื่นต่อรองกับระบบไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่ระบบกำหนดไว้ รวมถึงข้อจำกัดที่ทำให้ไม่สามารถยื่นเข้าต่อรองกับรอบคัดเลือกภายในระบบได้ถูกรอบจึงถูกคัดกรองให้ออกจากระบบและกรณีศึกษานักเรียนนี้ไม่สามารถเข้าศึกษาสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนหรือยื่นต่อรองกับรอบรับตรงอิสระของแต่ละมหาวิทยาลัยได้ ความเหลื่อมล้ำจึงส่งผลกระทบในลักษณะลดทอนโอกาสด้านการศึกษาของนักเรียนทำให้นักเรียนไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ตามที่ต้องการ

2.2 โอกาสด้านเศรษฐกิจ ผลการวิจัย พบว่า ความเหลื่อมล้ำได้ส่งผลกระทบต่อกรณีศึกษานักเรียนที่ตัดสินใจไม่ศึกษาต่ออุดมศึกษาซึ่งเป็นนักเรียนที่มีข้อจำกัดในทุนทางเศรษฐกิจโดยมีความจำเป็นต้องหารรายได้พิเศษระหว่างเรียนเพื่อหนุนเสริมสถานะครอบครัวและการหางานการศึกษา และด้วยข้อจำกัดทางเศรษฐกิจทำให้ไม่สามารถศึกษาต่อได้ตามความต้องการซึ่งพบกรณีศึกษาที่มีความจำเป็นต้องสะสมทุนไว้เพื่อส่งต่อให้กับตัวแทนของครอบครัวเพื่อการศึกษาต่อแทนตนเองโดยได้ตัดสินใจออกจากระบบการศึกษาเพื่อเข้าสู่ระบบการทำงานเต็มตัวด้วยวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งส่งผลต่อตัวเลือกทางอาชีพของกรณีศึกษาซึ่งพบว่าส่วนใหญ่ทำงานเป็นแรงงานในระบบโดยอยู่ในร้านอาหาร สถานบริการน้ำมัน ร้านกาแฟ เกษตรกรรม และก่อสร้าง โดยบางรายจำต้องเลือกอาชีพตามที่มีสมาชิกในครอบครัวทำอยู่และไม่สามารถเลือกตามที่ต้องการได้ ทำให้รายได้ที่ได้รับเพียงพอสำหรับการดำรงชีพแต่ยังไม่เพียงพอสำหรับการศึกษาต่อที่สูงขึ้นและการเลื่อนชั้นทางสังคม ความเหลื่อมล้ำจึงส่งผลต่อโอกาสด้านเศรษฐกิจโดยลดทอนโอกาสในการแสวงหารายได้ซึ่งเป็นผลจากการเข้าไม่ถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ส่งผลต่อการต่อรองกับรายได้และการประกอบอาชีพของกรณีศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนไทย มีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลลำดับความตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ความเหลื่อมล้ำในปัจจุบันหลักที่มีส่วนต่อการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนไทย พบว่า ปัจจัยหลักความเหลื่อมล้ำในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนล้วนเป็นปัจจัยภายนอกที่แวดล้อมและกระทำต่อปัจเจกในลักษณะลดทอนสมรรถภาพในการต่อรองและการตัดสินใจในการศึกษาต่อของปัจเจกนักเรียนตามกรอบแนวคิดความเหลื่อมล้ำแนวสมรรถภาพมนุษย์ซึ่งทำให้นักเรียนสูญเสียโอกาสทางการศึกษาจนนำไปสู่ผลกระทบตามมา โดยปัจจัยแต่ละด้านสามารถเชื่อมโยงกันเป็นลำดับโดยมีปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลักตั้งต้นของการผลิตปัจเจกนักเรียนที่มีความเหลื่อมล้ำในทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมติดตัวมาแต่กำเนิดภายใต้สถานะครอบครัว สภาพแวดล้อม สถานภาพทางเศรษฐกิจ บริบทเชิงพื้นที่ การเข้าถึงโอกาสรวมถึงทัศนคติร่วมในชุมชนภูมิลำเนาที่แตกต่างกันซึ่งทำให้ปัจเจกเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานและเข้าถึงการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่ต่างกัน ภายใต้การได้รับการศึกษาที่ต่างกันส่วนหนึ่งเป็นผลจากความเหลื่อมล้ำในปัจจุบันสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐและเอกชนซึ่งมีความแตกต่างเหลื่อมล้ำทั้งรูปแบบการจัดการศึกษา แผนการเรียน การจัดการเรียนการสอน การแนะแนวการศึกษาต่อ รวมถึงมาตรฐานการประเมินผลการศึกษาและการสนับสนุนช่วยเหลือจากสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานยิ่งส่งผลต่อสมรรถภาพในการต่อรองกับระบบคัดเลือกเข้าอุดมศึกษาของปัจเจกซึ่งเป็นระบบที่ประกอบสร้างบนฐานมโนทัศน์เรื่องความพร้อมในด้านทุนและด้านความสามารถด้วยถือเป็นการศึกษาทางเลือกโดยทำการคัดกรองปัจเจกผ่านองค์ประกอบและคุณสมบัติที่ต้องใช้ในการยื่นเข้าต่อรองกับระบบ ดังนั้น ปัจเจกที่อยู่ภายใต้ความเหลื่อมล้ำในปัจจุบันทุนทางเศรษฐกิจและสังคมและปัจจัยสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานและต้องเข้าต่อรองกับระบบที่ผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำซ่อนอยู่ภายใต้ความเท่าเทียมบนเกณฑ์กติกาเดียวกันแต่ไม่เป็นธรรมต่อปัจเจก ทำให้ปัจเจกนักเรียนไม่สามารถเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาได้ทั้งเกิดการตกหล่น ถูกคัดออกจากระบบ หรือตัดสินใจไม่ต่อรองกับระบบตั้งแต่ต้นและไม่ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาและออกจากระบบการศึกษาไป ด้วยเป็นเหตุจากความเหลื่อมล้ำในแต่ละปัจจัยหลักภายนอกที่ลดทอนสมรรถภาพในการต่อรองและการตัดสินใจกับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียน จากการอภิปรายผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อ 1 นี้จะสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sandel (2014) ที่นำเสนอถึงการให้คุณค่าในความปรารถนาาร่วมของสังคมต่อผลลัพธ์ของนักเรียนในการแข่งขันเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาได้โดยสังคมมุ่งให้คุณค่าต่อปัจจัยภายในอย่างความรู้ความสามารถของปัจเจกทั้งที่ปัจจัยภายนอกที่แวดล้อมปัจเจกอย่างสถานะครอบครัวหรือชนชั้นมีผลอย่างมากต่อโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาต่ออุดมศึกษาของนักเรียน

2. ผลกระทบของความเหลื่อมล้ำต่อการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนไทย พบว่า ได้กระทบกับโอกาสสองด้านสำคัญคือ โอกาสด้านการศึกษา และโอกาสด้านเศรษฐกิจ โดยส่วนใหญ่เป็นผลกระทบที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำในปัจจุบันเศรษฐกิจ และนำไปสู่การผลิตซ้ำความ

เหลื่อมล้ำจากการที่ปัจเจกไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาได้ทั้งนักเรียนในเมืองและนักเรียนต่างจังหวัดและต้องเข้าสู่ระบบการทำงานทันทีทำให้ขาดโอกาสทั้งทางด้านการศึกษาและโอกาสทางเศรษฐกิจในการต่อรองกับอาชีพและรายได้ไป ซึ่งผลจากการวิจัยนี้สามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดความเหลื่อมล้ำได้ โดยความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจถือเป็นความเหลื่อมล้ำฐานรากที่นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำรูปแบบอื่น ๆ ตามมา และในปลายทางได้แก่งย้อนผลกระทบกลับมาผลิตซ้ำให้ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น การอภิปรายผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อ 2 นี้จะสอดคล้องกับงานวิจัยของมัทยา บุตรงาม (2555) ที่พบว่าความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางรายได้มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกัน ความเหลื่อมล้ำรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาที่เป็นอีกหนึ่งปัจจัยของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่สอดคล้องกันกับงานวิจัยของอรอนงค์ ทวีปรีดา (2559) ที่พบว่าความเหลื่อมล้ำทางรายได้และค่าใช้จ่ายต่อครัวเรือนยังคงเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กนักเรียนและยังสอดคล้องกับงานของชาญชัย ฤทธิร่วม (2562) ที่พบว่าการเข้าถึงการศึกษาของกลุ่มคนในเมืองและกลุ่มชนบทที่แตกต่างกันมากซึ่งข้อจำกัดทางรายได้ส่งผลต่อการเข้าถึงการศึกษาด้วยเช่นกันซึ่งข้อค้นพบของงานนี้สอดคล้องอย่างมากกับงานของปราน สุวรรณมงคล (2562) ที่นำเสนอว่าในเชิงพื้นที่ระหว่างเมืองและชนบทมีปรากฏของความเหลื่อมล้ำที่แตกต่างกันมีคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่แตกต่างกันและมีความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษาของเมืองและชนบทที่ไม่เท่าเทียมกันซึ่งจะไปสอดคล้องกับงานของดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2558) ที่นำเสนอว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้เรียนต่อส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักเรียนที่ยากจน อันเนื่องจากการขาดแคลนเงินทุนเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อการไม่ศึกษาต่อรวมทั้งโอกาสในการศึกษาต่อ ดังนั้น การส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาจึงสำคัญตามที่วินิจ ฝาเจริญ และคณะ (2564) ได้เสนอแนะให้ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาผ่านการมุ่งเพิ่มความเท่าเทียมทางโอกาสให้มีความเสมอภาคและสอดคล้องตามความต้องการของนักเรียน

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การศึกษาระดับอุดมศึกษาควรได้รับการขยายเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานผ่านการตรากฎหมายพระราชบัญญัติการศึกษาตามรัฐธรรมนูญ เพื่อขยายการศึกษาให้ครอบคลุมกระจายโอกาสมากขึ้น

2. กระทรวงศึกษาธิการควรปรับนโยบายเพิ่มสัดส่วนการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาของนักเรียนจากกรอบนโยบายปี พ.ศ.2565 ให้มากกว่า 60% โดยออกแบบ

นโยบายในลักษณะตาข่ายที่สามารถรองรับนักเรียนยากจน เปราะบางและชายขอบให้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อมากขึ้น

3. กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมควรร่วมมือเพื่อจัดการเปลี่ยนผ่านการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ ต่อเนื่อง และสอดคล้องกัน โดยให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาสอดคล้องกับการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาเพื่อลดภาระของผู้ปกครองและนักเรียน

4. สถาบันการทดสอบแห่งชาติและที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) ควรนำบทเรียนจากปัญหาของระบบคัดเลือกที่ผ่านมาเพื่อออกแบบระบบที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อลดการกวนที่นั้งของนักเรียน ลดความซับซ้อนของรอบคัดเลือก ควรนำงบประมาณเพื่อจัดระบบคัดเลือกที่ไม่เป็นภาระค่าใช้จ่ายกับนักเรียนและผู้ปกครองและสร้างกระบวนการรองรับนักเรียนตกหล่นจากระบบอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การวิจัยครั้งต่อไปอาจทำการศึกษาโดยขยายขอบเขตของกรณีศึกษาและพื้นที่ให้หลากหลายขึ้นในประเทศไทย รวมทั้งผสมผสานรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงสำรวจที่แสดงอีกหนึ่งมิติของกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง

2. ควรมีการศึกษาในผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อประเด็นการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาอย่างผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและผู้ออกแบบระบบการคัดเลือกกลางเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและอาจนำแนวคิดการวิพากษ์นโยบายมาร่วมวิเคราะห์

3. ผลการวิจัยนี้อาจนำไปทบทวนมโนทัศน์การจัดการศึกษาในสายศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์เพื่อทบทวนสถานะของการศึกษาว่าควรอยู่ในรูปแบบการแข่งขันวัดผลหรือควรอยู่ในรูปแบบสวัสดิการพื้นฐานที่เสมอภาค

เอกสารอ้างอิง

- ชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์. (2563). *เหลื่อมล้ำในวัยเรียน: สองทศวรรษของความเหลื่อมล้ำทางคุณภาพการศึกษา และการจัดสรรทรัพยากรระดับพื้นที่ของประเทศไทย*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาญชัย ฤทธิร่วม. (2562). วิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำทางสังคมด้านการศึกษาของพลเมืองชายขอบ. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 2(4), 49-60.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2558). ทุณมนุษย์ การเลือกอาชีพ และความเสี่ยงที่จะเป็นคนจน. *วารสารเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ*, 6(11), 38-60.
- นิภาภรณ์ ธรรมสอนและสรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ. (2560). การเรียนกวดวิชา: การบริโภคสัญญาณของนักเรียนไทย. *วารสาร MFU-Connection*, 6(2), 127-158.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2562). การสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในท้องถิ่น: ภารกิจที่ทำนายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 17(3), 135-154.

- มัทยา บุตรงาม. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). คณะเศรษฐศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วินิจ ผาเจริญ, ภัทรชัย อุทาพันธ์, กรวิทย์ เกาะกลาง และสุรัช พุดชู. (2564). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของพลเมืองไทยวัยเรียนกับสถานการณ์การเรียนออนไลน์ในยุคไวรัสโควิด-19. วารสารปัญญาภิธาน, 6(1), 1-14.
- วิโรจน์ ณ ระนอง และคณะ. (2560). โครงการทบทวนตัวชี้วัดศักยภาพชุมชนเพื่อการติดตามยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2563). โครงการศึกษาวิจัยประเด็นนโยบายเชิงลึกด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนและสังคมไทยภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่หลังวิกฤติเศรษฐกิจ. เข้าถึงได้จาก <http://social.nesdb.go.th/>
- สถณี อาชวานันทกุล. (2554). ความเหลื่อมล้ำฉบับพกพา. กรุงเทพฯ: เพนไทป์บลิชซิง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2557). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย. เข้าถึงได้จาก <http://social.nesdb.go.th/>
- สิทธิพร ประวัตรุ่งเรือง. (2556). สิทธิมนุษยชนทางการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- สุรียานนท์ พลสมิ. (2563). แนวคิดและทฤษฎีการศึกษานโยบายสังคม. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อรอนงค์ ทวีปรีดา. (2559). การกระจายและความเท่าเทียมของโอกาสทางการศึกษาและบทบาทการใช้จ่ายของภาครัฐ. (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). คณะเศรษฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Sandel, M.J. (2014). *Justice: what's the right thing to do*. Bangkok: Open Worlds.

